

Tlo hako bašo sastljaribe hem nega

Jekh vodiči e phurenge

Din rätt till vård och omsorg
En vägvisare för äldre
översättning till romani arli

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2017-10-14

Publicerad www.socialstyrelsen.se, oktober 2017
Foto: Marcus Lundstedt, Scandinav Bildbyrå

Saikeribe

Ko ka dobinel pomoč?.....	4
Ko so šaj te dobinel pomoč?	7
Kote manuš šaj te obratnelpe?.....	14
E pacienteskoro siguriba hem saučesništvo	17
Kobor koštinela akava?.....	23
Te na sian zadovolno	26
Lafustik	30
Disave važno kanunia	32
Telefoneskere gende / broja & linkia.....	34

Ko ka dobinel pomoč?

Tlo valjanipa baši pomoč odlučinel

E sastipaskoro arakhibe- hem služba hem e socialnikane službakiri usluga e phurenge tane kotora taro e švediakoro socialnikano siguriba. Ola regulirinenape taro o kanunia so čhivena ko centar o poedinačno manušengoro valjanipa bašo sastljaripa hem briga. E sastipaskoro arakhiba – hem e službakoro kanuni vakerela bašo sastljaripa ko razno uslovia sa e stanovnikonge. Odole kas isi hembaro valjanipa tari sastljaripaskiri služba ka dobinel prednost negake. E socialnikane službakoro kanuni dela tut hako baši pomoč, baši kherutne negake, stani kaske so vakerelape phurengoro stanovibe (ko kanuni akharelape posebno stanovibe) ja aver pomoč hem potpora so ka valjani tuke hem so tu naši te dobine ko jekh aver čani.

Ko šaj te dobinel usluge hem nega?

Sarine so smatrinena so valjani olenge usluge hem nega isi olen hako te roden pomoč prema e socialnikane službakoro kanuni. Te šaj te dodžane te isi tut hako baši khereskiri nega ja aver pomoč mora te predaine molba ki opštinkiri socialnikani služba. I opština tani dužno te ispitinel sa o molbe. Obično jekh referenti baši pomoč ka ljel tlo predmeti. Ako o referenti smatrinela so nae tut hako baši pomoč so rodindžan, tegani isi tut hako te dobine jekh odluka so šaj te žaline tut ko sudo (drabar/čitin panda bašo sar ka rode pomoč ki 19 rig/strana).

Ko disave opštine šaj o phuro te dobinel ekonomikani pomoč keda jekh pašutni familia neguinela. Odova butfar akharelape ekonomikani pomoč bašo kherutno neguiba.

Keda arakheatu jekhe referentea baši pomoč hem pharo tuke te vakere i švedikani čhib ja te komunicirine e znakovikane čhibjaja, šaj te rode tumače.

Ko disave thana ki Švedia, so akharenape upravibaskere područja, e nacionalnikane minoritetikane čhibjen, laponsko, finsko ja meainkieli isi jekh posebno položaj. Akava i sebepi o kanuni bašo nacionalnikane minoritetia hem minoritetikani čhib. Te vakerea laponikane, finsko ja meainkieli hem bešea ko jekh upravibaskoro područje isi tut hako te kontaktirine e organ upravaja mujalo ja hramomo ki tli minoritetikani čhib. Čak hem avrialdan taro e upravibaskoro područje šaj te koristine tli čhib ako e organ uprava isi personali so džanena akala čhibja.

Hako baši pomoč

Ko 4 šero 1 § socialnikane službakoro kanuni hramosarela/pišinel:

”Odoval manuš so korkoro našti te udovolinel ple potrebe ja te šaj te udovolinel olen ko aver čani, isi ole hako baši pomoč taro e oštinkoro savet bašo socialnikano arakhibe (izdržibaskiri potpora) hem bašo plo dživdipaskoro čani hem inače.”

Mukhli volja tano jekh temelikano pravilo

I familia ja o personalni šaj te prijavinen so valjani tuke pomoč. Tegani i opština ka kjerel diso so akharelope prekuredoskoro proceniba. Odoval značinel so i opština ka kontaktirinel tuja hem ka pučel te mangljan disavi pomoč. Tut sakofar isi hako te vakere na.

Tle lično informacie zaštitinenape taro garavdipe

Informacie bašo tle lično okolnostia arakhenape taro o odredbe baši obaveza te arakhelpe e službakoro garavipe hem poverlivost. O beležiba so o referenti hramosarela pri procenibaske i pomoč hem sprovediba e pomožibaskere doprinosia soj tuke dende, tane zaštitime. Odoval značinel so odola našti ni te drabarenpe ja te denpe disave biovlastime manušeske bizo tlo soglasiba. Nasuprot tute isi hako korkoro te drabare hem te iskopirine o beležiba.

Razno izvršitelia ama barabarikane pravilia

Sade i opština šaj te istražinel hem te anel odluke baši pomoč. Te istražinelpe i pomoč nasuprot šaj pobut džene te kjerem. Privatno firme, kooperativ hem fondacie, demek šaj te vodinen nega taro e opštinkoro nalog. E Sresko skupština hem e opština isi šerutni odgovornost bašo sastipaskoro arakhibe hem služba. Odoval isto šaj te izvršinelpe taro privatnikane sastipaskere izdavačia, ko misal privatno firme, kooperativ hem fondacie. Bizo obzir koj ka vodinel nega hem briga vazinena isto pravilia baši poverlivost, obaveza te arakhelpe o službakoro garavipa hem nadzor.

Lafengoro haljovkjeriba

Pomoč – potpora prema e socialnikane službakoro kanuni, ko misal khereskiri nega, stani ko phurengoro stanovibe, učestviba ki diveskiri delatnost.

Socialnikani služba – kjedimo anav baši i socialnikani delatnost so o opštine tane dužno te vodinen, ko misal briga e phurenge, potpora e zavisnikonge, potpora hem usluge e manušenge kas isi tiknardi funkcia hem individeskiri– hem familiakiri briga, Akaja delatnost odredinelape taro e socialnikane službakoro kanuni (SoL) hem e opštinen isi hembari odgovornost.

Sastipaskoro arakhibe hem služba – E opštinenogoro hem e sresko skupštinenogoro sastipaskoro arakhibe hem službakiri odgovornost odredinelape taro e sastipaskoro arakhibe hem službakoro kanuni (HSL). E opštinen hem e sresko skupština isi jekh odgovornost te dikhel e sastipaskoro arakhibe hem služba te pheren o zahtevia baši šukar nega. Ola isto ka nudinen rehabilitacia, habilitacia hem pomočno sredstva e phurenge hem e manušenge tiknarde funkciencar hem te sprečinen nasvalipa. E pacientengoro kanuni, so podžindža te važinel 2015, zorarela e pacientengoro šaipe te delpe olenge informacie hem te birinen javno financirimo primarno sastipaskoro arakhipe.

Ko so šaj te dobinel pomoč?

Savi pomoč šaj te dobinen zavisinela save potrebe isi tut. Tute isi hako te rode bilo savi pomoč, iako odoja pomoč na spomeninelape ke opština kere smernice odote kote so bešea. Te mangljan te žalinetu, tegani o sudo odlučinela ki savi pomoč isi tut hako (drabar panda bašo sar ka rode pomoč ki 19 rig/strana). Odoja pomoč bašo so isi tut hako, ja zojrarel tlo šaipe te beše ko tlo stani ja ko aver čani te dživdine jekh samostalno dživdipa. O kanuni vakerela so e opštinegiri pomoč ka “oblikuinelpe hem ka izvršinelpe barabar odole lično manušea”. Znači, tute isi hako te iznesine tlo mislibe so tu mangea hem te ove šundo. E khereskiri nega ka lokhljarel tlo dive. Te valjandža tuke pomoč čistibaja ja e lično negaja šaj te rode khereskiri nega. E khereskiri nega šaj te dobine hem ko tlo stani ja ko jekh phurengoro stanovibe. Ki khereskiri nega pripadinela čistibe, pazaribe hem avera kherutne buča. E kherutne negakoro personali isto šaj te avel tuja ko phiribe ja socialnikane aktivitetia. Ola šaj te pomožinen tut razno lično bučencar, ko misal tle lično thojbaja hem parvaribaja. E kherutne nega isi račutni – hem ekvašračakiri patrola so značini so šaj non-stop te ovel tut nadzor hem pomoč.

Posigurno e sigurbaskere alarmaja

E siguribaskere alarmaja ka dobine e personale non-stop, diso so šaj te hošinelpe sigurno hem tuke hem tle familiake. E siguribaskoro alarmi instalirinelape ko tlo stani hem uključinelape ko telefoni. Te instalirindžape jekh alarmi tegani tano važno sefkar te obavestine e alarmakere centrala te menindžan e operatore ja te menindžan e buvle trakakoro internet.

Seliba ko jekh phurengoro stanovibe (posebno stanovibe)

Te valjandža tuke but bari pomoč hem nega šaj te rode te selinetu ko jekh phurengoro stanovibe, kaske vakerelape posebno stani, sar so hramonela ko socialnikano službakoro kanuni.

Čak hem ko jekh phurengoro stanovibe šaj te dobine pomoč tari i kherutni nega odolea so valjani tuke sako dive hem butfar odote isi jekh medicinakiri phen hem aver medicinakoro personali soj tane dostupno non-stop. Ko bute phurengoro stanovibe isi jekh odgovorno neguibaskiri medicinakiri phen hem jekh stalno doktoreskoro kontakti e bešutnenge, ama sakone isi hako te zadržinel ple lično doktore.

Iako bešea ko jekh phurengoro stanovibe odova ipak tano tlo stani hem o personali ka respektirinel tlo privatno dživdipa. Akate tu odlučinea keda džiko ka avel misafiri.

Jekh phurengoro stanovibe ja posebno stanovibe isto šaj te akharelpe grupno stanovibe, ja sanatorium, ja negakoro – hem brigakoro stanovibe. But

opštine akharena sa akala stanovibaskere forme e phurengoro stanovibe. Bizi razlika sar o stanovibe akharelape i nega hem i usluga ko odova posebno stanovibe ka ovel prilagodimo tle valjanipaske bašo siguriba, zaednica hem korkoropredeliba.

Razno stanovibe

Posebno stanovibe e phurenge (phurengoro stanovibe) =pomoč prema e socialnikane službakoro kanuni.

Siguribaskoro stanovibe = stanovibe ko phravdo pazari e but ograničime šaipaja personaleske

Seniorstanovibe, 55+ stanovibe = stanovibe ko phravdo pazari so tano usmerimo phurenge

Garancija bašo pari te bešen barabar

Phureder pari so dživdindže barabar pobut vakti na bi valjani te odvinenpe sade o sebeci so jekheske valjani pobut nega hem briga. Kjerelape lafi te garantirinelp e dživdipaskoro kvaliteti hem siguriba bašo odola paria so mangena te bešen barabar. Odoleske kaske so dindžape stani ko jekh phurengoro stanovibe isi hako te bešel ple romnjaja ja ple avriprandipaskere partnerea. Odova akharelape parbešibaskiri garancia. O preduslov tano ako o pari bešle barabar pobut vakti, ja, te jekh olendar več bešela ko jekh phurengoro stanovibe, so o pari angleder bešle barabar telo pobaro vakti.

Sade odoleske kaske valjani phurengoro stanovibe ka ačhol sar kandidati e stanovibaske, iako ov ja oj mangela te ljel ple partnere pea.

Čak e phureder partnerenge kaske odobrindžapes jekh phurengoro stanovibe isi hako te bešen barabar. Odova preduslovinela te o pari mangena te dživdinen barabar/zaedno.

Tute isi hako te rode potpora

E opštinakoro referenti baši pomoč ka informirinel tut baši savi pomoč šaj te dobine odote kote so bešea. Znači tu šaj sakofar te rode odoja pomoč te smatrindžan so valjani tute. Ko 4 šero 1§ ko socialnikane službakoro kanuni (SoL) vakerelape so šaj te rodelpe potpora bizi razlika so hramonela ko opštinakere smernice.

Potpora e grupenge kas isi posebno valjanipe

E opština kiri potpora e phurenge šaj te obratnelpe e grupenge kas isi posebno valjanipa. O cili e grupakere stanovibaja šaj butfar te ovel so o potstania ka osetinen siguriba hem zaednica hem o družibe ka oven ko centar.

Diveskere delatnostia e manušenge kas isi demenciakoro nasvalipa, butfar usmerinelape ko aktivitetia so tane pendžarde e učesnikonge, soj tane važno či te šaj te ovel olen značajno dživdipa. Odova šaj ko misal te ovel muzika hem gilja, buti ki bavča ja muhabeti. Čak akate o družiba manušencar ki isto situacia isi jekh bari uloga. Avera diveskere aktivitetia dena ko misal naglasibe o fizikano treniriba hem rehabilitacia hem obratinenape e manušenge so dobindže fraktura ja godžakoro udar.

Briga phurenge personalea so vakjerena i minoritetikani čhib

E švediakere nacionalnikane minoritetia tane o jaudie, roma, laponcia, švedikane fincia hem tornedalca. Jidisch, romani čhib, laponikane, finsko hem meainkieli tane nacionalnikane minoritetikane čhibja. Sar nacionalnikane minoritetia isi olen posebno hakia povrzime e čhibjaja. Akala hakia navedinenape ko kanuni (2009:724) bašo o nacionalnikane minoritetia hem minoritetikani čhib. E kanuneskoro cili tano te zaštitinel o minoritetikane čhibja hem te šaj o minoritetia te zadržinen hem te buvljarem pli kultura. E opštinen hem e organ upraven ki Švedia isi dužnost te informirinen o kanuni hem olengere hakia.

Ko disave thana ki Švedia, so akharenape upravibaskere područja, e nacionalnikane minoritetikane čhibjen, laponsko, finsko ja meainkieli isi jekh posebno položaj. Te vakerea laponikane, finsko ja meainkieli hem bešea ko jekh upravibaskoro područje isi tut hako te kontaktirine e organ upravaja mujalo ja hramomo ki tli minoritetikani čhib. Čak hem avrialdan taro e upravibaskoro područje šaj te koristine tli čhib ako e organ uprava isi personali so džanena akala čhibja.

O kanuni vakjerela te mangljan šaj te le soro ja kotora tari e briga phurenge taro presonali so džanena laponikane, meainkieli ja finsko. Čak te bešljan ki jekh aver opština so na pripadinela ko upravipaskoro područje isi tut hako ki briga phurenge ki tli čhib te sine personali so džanena i čhib. Save opštine tane upravibaskere područja šaj te arakhe ki webrig minoriteteter.se so ikerelape taro laponegoro sudo/sametinget.

Obratin tut ki tli opština te mangljan te džane save pravilia važinena te dobine nega phurenge ki tli čhib.

Isi tut aver dajakiri čhib nego švedikane ja aver minoritetikani čhib? Ko disave opštine šaj isi nega phurenge so izvršinelape peronalea so džanela tle dajakiri čhib. Vaker jekhe referentea baši pomoč!

Tumačibe ko avera čhibja

Keda i socialnikani služba ka del individualno prilagodimi informacia tegani o personali ka obratinel pažnja ko savo kulturakoro hem čhibjakoro palunipa isi tut. Odova značinela so o personali, te valjandža, ka koristinel tumače keda ka informirinel.

Iako niko na pučela tut, te valjandža tuke tu korkoro šaj te rode jekhe tumače. Tegani ka obratinetu ki opština, kas isi odgovornost tumačenge. Iako isi tut familia so šaj te tumačinel, ipak preporučinelape tuke te koristine jekh oficialnikano tumači soj tano zakažimo tari i opština.

Kulturakere razlike hem razlike ko norme maškar manuša taro razno phuvja anela dži odova so ko disave situacie bi ovela šukar te ovel džiko bio-visno manuš so ka tumačinel.

Tute isi hako te postupinelpes tuja poštovibaja

Taro 1 januari 2011 isi jekh nacionalnikano vredibaskoro temeli ki socialnikani službakiri nega phurenge. E vredibaskere temelea mangela te vakerelpe o etnikane vrednostia hem norme so ka oven o temeli butikjeribaske ki briga phurenge. Tu ka dobine potpora hem pomoč ko jekh vredno čani hem ka hošine ugodibe. Kobor šaj ka odlučine korkoro keda hem sar manglea te delpe tuke potpora, pomoč hem usluge.

So pobut opštine podžindže te koristinen lokalno poštovibaskere garancie. O garancie tane različno zavisno taro o opštine ama o cili tano isto: E poštovibaskere garancie ka razjasninen tuke sar i briga e phurenge ka obratinel pažnja hem ka zaštitinel tlo privatno dživdipa, tle truposkoro identiteti, tlo hako korkoroodlučibaske hem součestvuiba hem panda.

Tle opštinakere lokalno poštovibaskere garancie ka dikhenpes sar siguriba ja dendo lafi tuke. Jekh poštovibaskiri garancia mora te saikerel jekh dendo lafi prekal ko so manuše isi hako prema o kanuni ja več soj tano odobrimo. Ako i briga phurenge na kjerela odova so dindža lafi tegani šaj te žalinetu. Obratintu ki tli opština te šaj te dodžane save lokalno poštovibaskere garancie važinena. Primetin so e opštinen na valjani te ovel ple lično poštovibaskere garancie ama pobut olendar več butikjerena ikalibaja asavke garancie.

I opština tani dužno te del podrška e familiake

I opština tani dužno te podržinel e familia. I kherutni nega butfar tani korisno odoleske koj neguinela ple pašutne ko kher. Te negundžan jekhe pašutne šaj te rode tuke potpora. Isi tut hako te dobine jekh odluka so vakerela dali odobrindžape tuke potpora ja na. Isto tute isi hako te žalinetu ki opštinakiri odluka.

Butfar isi zamenibaskiri služba ko kher hem ko diveskere delatnostia e manuŝenge kas isi demensnasvalipa. Aver potpora tane pobut usmerime e familiake, ko misal lafikjeribaskere grupe, edukacia hem potporakoro kontak e referentea.

Familiakoro – hem pacientengoro udruženje butfar ponudinela edukacie bašo o nasvalipa so e manuŝe kas tu neguinea isi. O edukacie isto dena prilike te arakhetu averencar so arakhena ple pašutne manuŝen.

Pomožibaskere sredstvia hem staneskoro prilagodibe

Te sinetu jekh tiknardi funkcia šaj ka valjani tuke pomožibaskere sredstvia so ka lokhljarel tlo sakodiveskoro dživdipa hem so šaj te hošinetu posigurno. Pomožibaskoro sredstvo hem aver potpora šaj isto ka valjani sar jekh kotor ki tli terapia hem rehabilitacia. Misal ko pomožibaskere sredstvoncar tane invalidno kolica, rolatori hem sredstvo korkoro te hurave čorape. Disave pomožibaskere sredstvia tane bizoplatibaskere ama disavenge mora te platine. Isto disave pomožibaskere sredstvia šaj te pozajminenpe hem disave šaj te izajmine. Butfar o doktori, bučakoro terapevti, e tereneskiri medicinakiri phen, fizioterapevti tane odola so hramonena e pomožibaskere sredstvia.

E staneskoro prilagodibe šaj te lokhljarel tuke ko tlo stani hem te sigurinel te beše hem te dživdine odote. Obično mere tane te ikalenpe o pragia či pokolaj te šaj te upravine e rolatorea hem e invalidsko kolicaja. E staneskoro prilagodibe isto šaj te značinel pobaro zahvati, šaj te instalirinelpe jekh lifti ja te gradinelpe jekh wc ja kupatilo. Obratintu e opštinake dobibaske pobare informacie.

Lično pomoč

Lično pomoč šaj te dobine te sian astardo taro o kanuni potporake hem uslugake bašo disave funkciakere prepreke (LSS). Ko pobut slučajevija delape nadoknada baši lično pomoč taro o Zavodi osiguribaske prema socialniko siguribaskoro kanuni. Te sine tu lično pomoč angleder te phere 65 berš šaj te zadržine odova te valjandža dok sian dživdo, ama našti te dobine pobut asistentiribaskere sahatia palo keda ka phere 65 berš. Našti te rodelpe lično pomoč palo 65 berš ko dživdipa.

Transportiribaskere beneficie namesto avtobusi

Transportiribaskiri beneficija tani jekh služba odoleske so sebepi i tiknardi funkcia našti te džal avtobusea ja avere javno prevozea. Odova manuŝ so koristinel invalidsko kolica šaj te džal posebno prilagodime miniavtobusen-car. Transportiribaskere firme vozinena transportiribaskere beneficiengere službe prema o nalog tari i opština. E drumoske platinenape hem butfar isi

hako ko jekh ograničimo gendo džajbe drumo. Prekal i Državno transportiribaskiri beneficia isi šaipe te džalpe ko pobaro drumo ki Švedia. Panda informacia šaj te dobine ki tli opština, tlo podračje ja ki tli sresko skupština.

Povereniko hem upravniko

Te sian nasvalo ja sebepi aver razlog našti te rukovodine tli privatno ekonomia ja te štitine tle hakia ki nega hem briga, šaj te dobine pomoč taro jekh povereniko. Odova povereniko (šaj te ovel isto jekh džuvli) ka ovel odgovorno tle računua te platinenpe hem ka del potpora ko pomožibaskere procedure hem ko avera kontekstia.

Te odobrindžape tuke povereniko/ god man, ipak isi tut isto sar angleder hako samoopredelibe.

Te sian nasvalo ja taro disavo aver razlog našti te dikhe tut korkoro ja tlo imanje šaj te dobine pomoč taro jekh upravniko. Jekhe upravniko isi pobaro ovlastibe nego e povereniko. Jekh upravniko korkoro odlučinela bašo tlo imanje hem zastupinela tut ko sa so pripadinela ki odgovorimi dužnost.

O povernikia hem o upravnikia sekfär ka kjerena buti ko odova čani soj tano hemkorisno odolenge kaske kjerena buti. Te isi tut povereniko ja upravniko tegani ov ja oj sekfär ka pučel so tu gindinea ko važno pučiba. Te nae šaipe o povereniko ja o upraviteli ka obratinepe ko tlo rom ja partneri.

Isi tut pučibaske bašo povereniko ja upravniko ka obratinetu ko šerutno starateli ki tli opština. O osnovno sudo anela odluke so jekh manuš ka dobinel povereniko ja jekh upravniko. O šerutno starateli nadgledinela či o povereniko hem o upraviteli obavinena ple dužnostia.

Uslugengere službe so na zahtevinena šaipaskoro razmotribe

Prema o kanuni bašo disave opštinengoro ovlastibe šaj jekh opština te nudinel disave uslugengere službe manušenge kola tane 67 berš ja phureder (ja aver berša so i opština odlučindža) bizo te zahtevinelpe disavo posebno šaipaskoro razmotribe. Lično nega nasuprot našti te delpe prema akava kanuni.

I opština odlučinela save uslugakere službe šaj te nudinenpe hem ko save dimenzie šaj te nudinenpe. I opština isto odlučinela save dažbine ka lenpes. Bašo e uslugakere službe e opština nae nisavi dužnost te dokumetirinel pošto na kjerelape lafi bašo pomožibaskere mere. Isto našti te žalinelpe ki odluka bašo uslugengere službe.

Jekh misal ko uslugakere službe tano diso so akharelope sredibaskere usluge. Odoja tani jekh usluga so pomožinela e phuren praktikane bučencar, ko misal te menine neonsko cevka hem te zakačinen perde. I usluga tani bizolovengiri ja isi tikno trošako.

Usluge ko domakjinluko tiknarde porezea

Tu korkoro šaj te odlučine dali ka koristine usluge ko domakjinluko tiknarde porezea. Tu sar pophuro ja jekh phureder čhavo jekhe phureder manušeske šaj te kjine usluge domakjinlukoske direktno ki jekh privatno firma. I firma palo odova ka rodel tiknardo porezi odole trošakoske.. Misal asavke uslugenge tane čistibe, kosibe džamia, thojbe šea hem rasčistibe iv. Isto šaj te ovel pomoč e lično higienaja hem hurajbaja ja ikalibaja šea.

Odola usluge ko domakjinluko na pripadinena ki socialnikano službakoro podračje. Ko porezeskoro ured isi panda informacia bašo akava.

Kote manuš šaj te obratinelpe?

I opština ka razmatrinel tli molba. E khereskiri nega, stani ko phurengoro stanovibe hem aver nega phurenge šaj te rode ki tli opština. Zamolin te šaj te kjere lafi jekhe referentea! Tlo doktori ja terenskiri medicinakiri phen isto šaj te pomožinel tut te kontaktirine e opštinaja.

Te geljan ko beršeskoro odmor ja ki jekh aver opština tegani tli kherutni optšina ka ovel odgovorno bašo potporakere- hem pomožibaskere mere so valjani tuke. E beršeskere odmoeskiri opština ja kaske so vakerelepe bešibaskiri opština tani dužno te pomožinel tle kherutne opština te ispitinel savi pomoč valjani tuke hem posle te izvršinel olen.

Te selindžantu ki aver opština ka obratitetu ki odoja opština. Tli molba ka razmatrinelpe ko isto čani sar odolenge so več bešena odote permanentno. Ako tu sebepi tle bare berša, tiknardi funkcia ja ozbilno nasvalipa isi jekh trajno valjanipe bašo oprežno neguibaskere – hem negakiri pomoč, šaj znači te de molba baši pomoč ki odoja opština kote so mangea te selinetu. Tli molba baši pomoč ka proceninelpe ko isto čani sar odolenge so več bešena ki opština.

O referenti baši pomoč ka ispitinel tlo valjanipa

O referenti baši pomoč kjerela buti prema o nalog tari i opština hem odlučinela dali hem ki savi mera šaj te delpe tuke pomoč. Referenti isi ki sako opština ama disavo far akharenape pomožibaskoro procenuvači, kherutne ulslugengoro asistenti ja diso aver.

Tli molba baši pomoč na valjani te ovel hramoni/pismeno. Ka ovel dovolno te vakere tle referenteske ko so mangea pomoč. Zakažin vakti jekhe sostanokoske. Te mangljan šaj tuja te le tle romnja, tle rome ja aver familia. Šukar ka ovel džiko te avel tuja keda ka dobine but nevi informacia. Te sine tut phariba te haljove švedikane šaj te zamoline te dobine jekhe tumače.

Telo o sostanok o referenti baši pomoč ka dodžanel soske rodea pomoč, save buča korkoro šaj te kjere hem solea valjani tuke pomoč. O referenti ka informirinel tut savi pomoč i opština šaj te nudinel.

Disavo far šaj isi pobut šaipa te dobinelpe pomoč. Ko misal šaj e khereskiri nega kombirimi e diveskere delatnostipaja te ovel jekh alternativa jekhe staneske ko phurengoro stanovipe. O referenti baši pomoč kobar šaj ka zainteresirinelpe te obratinel pažnja bašo tlo mangipa/želbe.

Slobodno izbor ki khereskiri nega

Disave opštine ponudinena slobodno izbor ki phurengiri briga. Odova značinenela so tu korkoro ka odbirine koj ka izvršinel odova pomožiba soj tuke dende. O referenti baši pomoč ka del tut informacia maškar save izvršitelia šaj te odbirine. Te na mangljan ja našti korkoro te odbirine, tegani o referenti

ka pomožineltu odolea so ka ponudineltu pomoč taro odova izvršiteli so i opština angažirinela e manušenge so naši korkoro te odbirinen.

Phurengoro vodiči

Ke phurengoro vodiči šaj te usporedine e phurengoro stanovibe hem kheskiri nega ki soro Švedia. Hem e opštinakere, privatno hem biprofitno delatnostia isi odote. Vizitarin e phurengoro vodiči ko www.socialstyrelsen.se/aldreguiden

Pravosigurno procena

Tute isi hako te rode zahtevia bašo jekh šukar primibe hem jekh pravosigurno procena. O referenti baši pomoč ka ovel temelno, objektivno, pravedno hem ka primineltu respektea. Odola zabeleške so o referenti ka hramonel teli i istraga, ka ovel tut hako te de tle tačke dikhibaske angleder o referenti te anel odluka. I odluka sefkar ka dokumentirinelpa. Jekh odluka šaj te ovel privremeno ja te važinel bašo stalno.

Jekh odbibaskiri odluka sefkar ka ovel ko hramomo hem ka ovel čitko motivirimi. O referenti baši pomoč ka informirinel tut sar šaj i odluka te žalinelpe ko sudo. Drabar pobut ki rig 40.

I opština odlučinela baši pomoč

Obratintu ko opštinakoro referent baši pomoč keda ka valjani tuke kheskiri nega ja disavi aver pomoč tari i opština.

Keda ka predaine molba sefkar isi tut hako te dobine jekh hramomi odluka.

Odbibaskiri odluka sefkar ka ovel hramomi.

Te sian bizadovolno e odlukaja šaj te žalinetu ko sudo.

Šaj butfar te rode pomoč

Te smatrindžan so i opština na odobrindža tuke dovolno pomoč šaj te rode panda ja aver pomoč. Nae nisavi granica kobor far šaj te rode pomoč. O temelikano pravilo tano so jekh odluka baši pomoč važinela stalno ja dži ko odova datum so i opština odlučindža. Ko izuzetno slučaj i opština šaj pale te preispitinel i odluka ako tlo valjanipa baši pomoč upadljivo promenindžape.

Slobodnovoljakiri delatnost tani hem komplimenti hem alternativa

Ki strana tari opštinakiri socialnikani služba isi ko but opštine slobodnovoljakere delatnostia. Khangiri, Lolo krsto, familia – hem penzionerengoro udruženje nudinena edukacia, pratiba, amalipaskiri služba, izletia hem avera socialnikane aktivitetia. O slobodnovoljakere organizacie

disavo far sorabotinenena e socialnikane sluzbaja hem šaj te funkcirinen sar jekh komplementi e socialnikane sluzbake. Ola isto šaj te oven tuke jekh alternativa so na mangeja ja so našti te ovel tut hako baši pomoč tari i opština.

E pacienteskoro siguriba hem saučesništvo

Ko primarno sastipaskoro arakhiba isi tut hako ko bilo savo sastljaripaskoro izvršiteli. E sastipaskoro arakhiba- hem služba tane dužno te den tut informacia so tani prilagodimi tuke sar individi. Tu ka dobine informacia bašo tlo sastipa, odola metode so isi bašo aktuelno dikhibe hem sastljaripe hem bašo mogučno terapie. Sastljaripe hem terapie kobor šaj ka "sprovedinenpe dogovoribaja e pacientea". Tu šaj te odbirine te činave ja te odustavine taro predložime terapie.

Tumačibe ko avera čhibja

Keda e sastipaskoro arakhiba – hem služba ka del individualno prilagodimi informacia tegani o personali ka obratinel pažnja ko savo kulturakoro hem čhibjakoro palunipa isi tut. Odova značinel so o personali, te valjandža, ka koristinel tumače keda ka informirinel.

Iako niko na pučela tut, te valjandža tuke tu korkoro šaj te rode jekhe tumače. Tegani ka obratinetu ki opština, kas isi odgovornost tumačenge. Iako isi tut familia so šaj te tumačinel, ipak preporučinelape tuke te koristine jekh oficialnikano tumači soj tano zakažimo tari i opština.

Kulturakere razlike hem razlike ko norme maškar manuša taro razno phuvjaanela dži odova so ko disave situacie bi ovela šukar te ovel džiko biovisno manuš so ka tumačinel.

Tumačibe znakovno čhib hem sakodiveskoro tumačibe

E manušenge soj tane kašuke taro tiknipa (čhavoripaskoro kašukipe) kašukekorore, phurekašuke ja ošetime šunibaja tegani i sresko skupština tani dužno te ponudinel, odolenge so bešena ki sresko skupština hem stalno zadržinenape odote, tumačibaskiri služba kasko so vakerelape sakodiveskoro tumačibe. Ko akava pripadinela hem sastipaskoro službakoro tumačibe.

SECOND OPINION (jekh dujto proceniba)

Ko disave slučaevia isi tut hako ko Second opinion, mangela te vakere
dujto proceniba taro jekh specialisti, osim odoja procena so kjerdža tlo
doktori. Odova šaj te važinel
te valjandža te odlučine phare medicinakere stavia
te isi tut jekh opasno ko džidipa nasvalipe ja posebno ozbilno nasvalipe
te e iljačengiri terapia šaj te značinel posebno rizikia tuke
te tli odluka tani posebno značajno bašo tlo budučno dživdipaskoro
kvaliteti
te na sine panda odlučimo savi terapia tani hemprikladno te slučaeske

Posmatrin: O hako bašo jekh Second opinion na važinela bašo tan-
dengoro sastljaripe.

Tlo sastljaripe hem tli terapia dokumentirinelape ko sastipaskoro kartoni

O cili te sprovedinelpe jekh pacienteskiri nasvalipaskiri historia sar jekhto te
doprinesinel jekh šukar hem sigurimo sastljaripe. E nasvalipaskiri historia ka
saikerel informacie bašo save iformacie dobindžan hem save odluke andže-
pes bašo tlo sastljaripe hem terapie. Te na haljiljan ništo ki nasvalipaskiri
historia, tegani zamolin džikas te haljovkerel tuke. Te smatrindžan so diso ki
sastipaskiri historia tani grešno ja nae skroz točno, tegani odova ka napome-
nine. Odova ka zabeležinelpe ki nasvalipaskiri historia. Šaj te vakjere odole
doktorea ja medicinakere phenjaja soj tani odgovorno e zabeleškenge.

BARABARIKANI NASVALIPASKIRI HISTORIA

O cili jekhe isto vodibaja e nasvalipaskiri historia tano so e sastipaskoro arakhibe hem e služba te ovel hem postabilno slika taro tle sastljarijaskoro valjanipe či te šaj te delpe hempošukar sastljaripe. Či tlo sastljaripe te ovel posigurimo šaj pobut manuša so učestvuinena ko sastljarija ka valjanen te drabaren tli nasvalipaskiri historia. Tli nasvalipaskiri historia šaj te saikerel kontaktiriba razno kotorencar ko sastljarija hem e kjedime pacientengere sprovedibaja šaj o informacie ki tli historia te prenesinenpe maškar razno delatnostia. Tegani na ka valjani pale te vakere tli sastljarijaskiri historia sakofar keda ka arakhe neve sastljarijaskere izdavačen. O informacie te sastipastar ja avera lično okolnostia sar jekh pravilo na sminena te denpe avere sastljarijaskere izdavačenge bizi tli dozvola. Te pristanindžan tegani sade odova personali so prisustvuinela ko tlo sastljarija so šaj te ljel informacie tari tli nasvalipaskiri historia

Jekh stalno negakoro kontakti

Tu ka valjani te hošinetu bezbedimo, sigurimo hem tlo sastipaskoro arakhibe hem služba ka ovel povezimo hem uskladimo kobor šaj. Odoleske tute isi hako te ovel tut diso so akharelake „stalno negakoro kontakti“ so šaj te pomožinel tut ko razno čania. Odova stalno negakoro kontakti šaj ko misal te uskladinel e negakiri pomoč hem te ovel kontaktiribaskoro manuš sprema avera kotora taro o sastibaskoro arakhibe hem služba. O stalno negakoro kontakti šaj isto te pomožinel tut kontaktiribaja avere zainteresime organ upravencar sar i socialnikani služba ja Zavodi bašo socialnikano osiguriba. Jekh stalno negakoro kontakti šaj te ovel diso maškar o sastipaskoro arakhibaskoro – hem sastibaskere službakoro personali, ko misal jekh doktori, medicinakiri phen ja psihologo, ja jekh manuš disave pobut admitistrativno funkcijaja. Jekh stalno negakoro kontakti birinelape keda ola so tane odgovorno baši tli negakiri pomoč smatrinena so tuke odova valjani, ja keda tu korkoro rodea odova te dobine.

Odova stalno negakoro kontakti isto kjelela bari centralno uloga keda jekhe paciente isi dozvola so sebeci o nasvalipa ja dukhavipa anela opasnost e pacienteskere dživdipaske. Odova stalno negakoro kontakti ikjerela o kontaktia so kerelape lafi baši dživdipazadržibaskiri terapia.

Sastipaskoro arakhibe hem nega ko kher

Tu šaj te dobine disavi sastibaskiri službakiri pomoč ko kher pri poedinačno prilike ja pobare vakteske, so akharelake khereskiri sastipaskiri nega. O odgovorno e khereskere sastipaskere negake tane ja i sresko skupština ja i opština. O personali ki ambolanta ja tlo referenti baši pomoč šaj te del tut informacia sar tano ki tli opština. Tlo doktori ja tereneskiri medicinakiri phen ki ambolanta šaj te del tut panda informacia bašo savo šaipa isi či e khereskiri

sastipaskiri nega te formirinelpe zavisno tare tle potrebe. Pobut opštinen is akana i odgovornost e khereskere sastipaskere negake ko obično stanovibe.

Baši khereskiri sastipaskiri služba ko posebno stanovibe sefkar e opština isi ongovornost.

Mujeskoro sastipaskoro proceniba hem nužno stomatološko arakhibe

Te sine tut jekh trajno šaipe taro bare sastipaskiri- hem negakiri pomoč tegani isi tut hako bašo jekh proceniba tle mujeskere higienake. I Sresko skupština ponudinel jekh bizolovengoro dikhibe taro stomatologo ja stomatološko higienisti. Ki odoja posebno stomatološko podrška e phurederege kaske valjani bari sastipaskiri- hem negakiri pomoč pripadinela isto ponuda bašo valjamo stomatološko arakhibe.

O dažbine tane isto sar pri jekh vizita ko sastipaskoro arakhibe hem služba. O baro koštibaskoro arakhibe važinela. Tute isi hako bašo nužno stomatološko arakhibe iako tu na kjerdžan jekh mujeskoro sastipaskoro proceniba.

Hako bašo iljačengoro predikhibe

Važno tano tle iljačia te funkcininen šukar jekhe averea hem so tuke šukar olendar. Prekal jekh iljačengoro predikhibe šaj manuš pošukar te proceninel tlo sastipaskoro stanje hem isto šaj te proceninenpe o rizikia e iljačencar hem o efektia taro o iljačia so pieja. Isto šaj te proceninenpes o rizikia e iljačencar hem eventualno bimangle posledice. Jekh iljačengoro predikhiba ka kjelelpe hemhari jekhfkar ko berš te sian 75 berš ja phureder (bizi razlika te bešljan ko obično stanovibe ja phurengoro stanovibe) te sian prehranomom/prepišimo bašo pandž ja pobut iljačia ja te sumnindžan ja so džanea so isi tut problemia sebepi o iljačia so lea.

Te dodživdindžan jekh sastljaripaskiri povreda

Te dodživdinea tari jekh sastljaripaskiri povreda tegani e sastljaripaskoro izdavači so posigate te informirinel tut bašo

- te desisalilo jekh slučaj so izazivindža jekh sastljaripaskiri povreda
- so gindinela te kjerel e sastljaripaskoro izdavači či isto slučaj pale ma te desinelpe
- so tu ka prijavine jekh žalba ki Inspekcija bašo sastljaripe hem briga (IVO)
- so tu ka rode nadoknada taro pacientengoro osiguriba
- so isi pacientengoro odbori kas isi zadača te del potpora hem pomoč e pacientenge.

Sar pravilo e sastljaripaskoro izdavači isto ka informirinel tut so ola kjerdže jekh prijava ko IVO sebepi jekh slučaj so izazivindža ja so šaj sine te

izazivinel tuke jekh ozbilno sastljaripaskiri povreda/dukhavipa (lex Maria). Tute isto tegani ka ovel šaipe te opišine tlo iskustvo taro o slučaj.

Te našti korkoro te primine i informacia tegani ka delpe tle hempašut-nenge.

TE MANGLJAN TE ŽALINETU KO SASTIPASKORO ARAKHIBE HEM SLUŽBA

O kanuni bašo e pacientengoro siguriba so stupindža ki snaga ko 1 januari 2011 odnosinelape so o sastljaripe ka ovel posigurimo. Te sian sine pogrešno sastljardo šaj te kjere jekh prijava. Isto e hempaše familia isi hako te žalinenpe ko sastljaripe. I žalba ka doprinesinel o sastljaripe te ovel pošukar hem posigurimo sarinenege.

I Inspekcija bašo sastljaripe hem briga (IVO) tani nadzorno organ uprava hem e sastljaripaskere arakhibaske hem službake hem e socialnikane službake. Te mangljan te žalinetu e sastljaripaske ka obratinetu ko Sastljaripe hem briga (IVO).

KO SO KJERELE KO SASTLJARIBE HEM BRIGA?

Oblasno doktori/kherutno doktori: istražinela, postavinela diagnoze, sastljarela hem hramonela iljačia. Te valjandža bičavelatu ko special-istia. O doktoria butfar pripadinena ki jekh ambolanta ja jekh khereskiri doktoreskiri ordinacia.

Medicinakiri phen: Odgovorinela baši pacientengiri paši nega- hem terapijakiri buti.

Medicinakere phenja isi hem ki sresko skupštinakiri primarno sastljari-ripaskiri služba hem ki opštinakoro sastipaskoro arakhibe hem služba. Tikni medicinakiri phen /bolničarka: Kjerena praktikani neguibaskiri buti hem disave sastljari-paskere službakere buča. O tikne medicinakere phenja hem o bolničarke sminena te delinen o iljačia sade te ovlastindžape olenge odoja buti.

Referenti baši pomoč: Istražinela e pomožibaskoro valjanipa hem odlučinela ki savi mera e khereskiri nega ja disavi aver briga phurenge ka odobrinelpe. O referentia baši pomoč kjerena buti ki opština.

Edinicakoro šefi/ Bučakoro vodiči: Odgovorinela baši i delatnost hem olakoro personali ko misal jekh khereskoro oblast ja jekh phurengoro stanovibe.

Bučakoro terapeuti: Probinela hem dela godi bašo pomožibaskoro sredstvo hem izložinela treniribaskiri šema.

E bučakere terapeutia butfat tane povrzime ko khereskoro prilagodibe.

Dijetisti: Dela hajbaskoro godidejbe e manušenge so valjani te prilagodinen plo hajbe, ko misal sebepi disavo nasvalipa.

Logopedi: Istražinela hem tretirinela problemi so tane povrzime e čhibjaja hem kjeribaja lafi isto istražinela hajbaskoro – hem gutibaskoro pharipa hem dela preporučiba bašo prilagodibe.

Fizioterapeuti. Kjerela buti rehabilitacija. Tretirinela hem izložinela treniribaskiri šema. Probinela disave pomožibaskere sredstvia.

Kobor koštinelakava?

Sar obično tu ka platine e sastljarijaskere negake, iljačenge hem i briga phurenge. Kobor ka platine zavisinela kote bešea. So saikerena o dažbine isto varirinela. O dažbe sastljarijaskere hem negake odlučinenape tari i opština hem sresko skupština. Isi odredbe ko kanuni sar zaštita prema o prebare dažbine.

E sresko skupštinakoro ambolantakoro sastipaskoro arakhibe hem služba

E sresko skupštinakoro ambolantakoro sastipaskoro arakhibe hem služba saikerela sastljarije hem terapie ko bolnicakere ordinacie hem ambolante, khereskoro arakhibe hem nega ko ustanovia bašo sastipaskoro arakhibe so upravinenape ja financirinenape tari i sresko skupština. I sresko skupština sefari tani odgovorno baši e doktorengiri pomoč. Telo jekh berš niko na ka valjani te platinel pobut tari jekh ograničimi granica (barokoštibaskoro arakhibe). Obratintu ki tli ambolanta te šaj te dobine informacia bašo e iznoseskiri granica.

Odole kas isi hako baši valjami dandengiri nega isto uračuninelape poseta ko stomakologo ja stomatološko higienisti ko barokoštibaskoro arakhipe. E mueskoro sastipaskoro proceniba tano sakofar bizolovengoro. Keda manuš tano pašlo ki bolnica (bolnicakoro sastipaskoro arakhibe hem nega) i sresko skupština ka ljel jekh bari diveratutni dažbina. Akaja dažbina na uračuninelape ko sresko skupštinakoro barokoštibaskoro arakhipe.

Iljačia

Hem e iljačenge isi jekh pobari granica kobor but manuš šaj te platinel telo jekh berš. Te mangljan te izbegine bare edinstveno dažbine isi šaipe te deline o trošakia ko rate. O sistemi te šaj te platine ko rate značinelakava so i lično dažbina šaj te delinelpe telo jekh berš taro o hemangluno kjinibe hem platinelape disave iznosea sako masek. Puč ki tli apoteka!

Opštinakoro sastljarije hem nega

I opština šaj te ljel takse baši khereskiri nega hem diveskiri delatnost hem bašo opštinakoro sastipaskoro arakhibe hem služba. I opština sefari tani odgovorno bašo sastipaskoro arakhibe hem služba ko posebno stanovibe. Ko pobut opštine isto ljeljape i odgovornost baši khereskiri sastipaskiri nega. Ko socialnikano službakoro kanuni isi odredbe so regulirinena sar o opštine ka izračuninen e manuškere dažbine. E dažbinengere pravilia tane isto bizi razlika dali i delatnost ikerelape ki opština ja samostalno.

A Prihodengoro proračuniba

E dažbinengere propisia ko socialnikane službakoro kanuni navedinela ko save prihodia jekh opština ka obratinel paziba keda ka utvrdinel i dažbina. Odova tano službakoro prihodi (sar jekh to o penzie) prihodia tar privredno delatnost hem prihodia taro kapitalia (ko misal kamate, akcionarnikano deliba). Suprotno odolea so o kapitali nae te deluinel ki dažbina. E staneskoro dodaibe računelape sar prihod. Či te šaj te proceninelpe savi dažbina šaj te platine mora i opština te računinel tlo dažbinakoro šaipe.

B Rezerva iznos

I rezerva iznos ta učharel o normalno dživdipaskere trošakia (dikh i fakat kocka ki rig 37) hem o pravo staneskere trošakia. I rezerva iznos značinel so tute isi hako te zadržine i hemtikni suma tare tle prihodia angleder te lenpe o dažbine. Isi razno minimi iznosia zavisno te sian samco ja ki zaednica. E vodibaja prema e kanuneskere propisencar i minimi iznos i opština ka računinel tli rezerva iznos. Obratintu ko opštinakoro dažbinakoro referenti či te šaj te dobine informacia bašo aktuelno iznos.

C Barokoštibaskoro arakhipe

E socialnikane službakoro kanuni navedinela jekh hemuči masekoskiri dažbina so ka ljel i opština. O barokoštibaskoro arakhipe ingarelape tari i rataobračunibaskiri osnova so meninelape sako berš. Niked na ka valjani te platine pobut nego taro o iznos so tuke izračunindžape individualno. Sar hambut manuš platinela o iznos so odgovorinela sar o barokoštibaskoro arakhipe.

Primetin: O nivo bašo o barokoštibaskoro arakhipe hem i rezerva iznos meninelape sako berš.

Normalno dživdipaskere trošakia

O normalno dživdipaskere trošakia sar minimiiznosia ka učharel:

- hajbe, sa o obrokia
- šea hem kundre
- mukhlo vakti
- higiena
- trošibaskoro materiali
- diveskere gazete, telefoni, TV-preplata
- nameštaj hem kujnakoro pribor
- khereskoro siguriba
- khereskiri struja
- drumodžajbe
- iljačia, dandengoro sastsljaripa, phravdo sastipaskoro arakhibe hem služba.

Te na sine tut sredstvo bašo stanovibaskere trošakia hem normalno dživdipaskere trošakia šaj te rode ekonomikani pomoč/ izdržibaskiri pomoč. Obratintu ki opština.

So platinelape ko posebno stanovibe?

O odredbe bašo dažbinengoro proračuniba tano isto iako bešea ko obično stanovibe ja ko posebno stanovibe. Te bešljan ko posebno stanovibe platinea butfar kirija e staneske. E kirijakere kanuneskere pravilia baši kirijakiri odredba važinena hem bi valjani te dikhe te le jekh kirijakoro ugovor.

Te bešea ko jekh pobutkrevetengiri soba tegani platinea jekh dažbina e stanovibaske. Asavke stanovibaske isi jekh e kanunea zagantirimi granica kobor bari dažbina i opština šaj te ljel. Či te dodžane kobor tano o hembaro iznos, šaj te obratinetu ko opštinakoro dažbinakoro referenti ki tli opština. Keda bešea ko jekh posebno stanovibe platinea jekh kirija e staneske, jekh dažbina e negake hem e brigake hem jekh dažbina e hajbaske.

Primetin: Tlo rom, romni ja partneri na ka valjani te avel dži ki jekh bihaljovni pophari ekonomikani situacia sebepi so mora te selinetu ko jekh phurengoro stanovibe.

Panda informacia

Či te dobine pobut informacia sar računinenape tle dažbine šaj te obratinetu ko tlo referenti dažbinenge ki tli opština.

Te na sian zadovolno

Odluka baši socialnikane službakiri pomoč šaj te žalinetu.

Ako tli molba tani odbimi bašo seliba ko jekh phurengoro stanovibe šaj tlo predmeti te razmatrinelpe ko sudo. Isto šaj te dobine, ako tuke dendi pohari khereskiri služba nego so rodindžan ja odbindže tli molba. Šaj te žalinetu ko sa o odluke bašo odbiba ki jekh molba baši pomoč. Odova važinela bašo skroz odbimo ja delimično odbimo. Čak odluke dažbinenge šaj te žalinenpe.

Ki odluka bašo sastljariipaskiri služba našti te žalinelpe

Disavo slično hako žalibaske nae ko sastipaskoro arakhiba hem služba. O doktorja, medicinakere phenja hem avera odlučinena te šaj te dobine disavi terapija ja na. Tu šaj te iznesine bizadovolstvo ja kritika ama nae nisavo sudo so šaj te razmatrinel te isi tut hako jekhe terapijake ja aver sastljariipaskiri pomoč.

Tu šaj te žalinetu ki odluka

- te ič na odobrindžape tuke pomoč
- te odobrindžape tuke pohari pomoč nego so rodindžan
- te na odobrindžape tuke odoja pomoč so rodindžan (ko misal so odobrindžape tuke khereskiri nega namesto staneske ko phurengoro stanovibe
- te i opština tiknarela ja ljela palal anglutni odobrimi pomoč
- te sian bizadovolno e dažbinakere baripaja.

Adžahar žalineatu

Keda ka dobine jekh odbibaskiri odluka- so ka oven hramomi- isi tut trin kurke roko žalibaske. I žalba ka bičhavelpe ko opštinakoro socialnikano odbor. O socialnikano odbor ka razmatrinel te isi disavo razlog menibaske i odluka. Te i odluka na meninelape so rodindžan, tli žalba ka prosledinelpe ko upravno sudo.

Te na sian zadovolno e upravno sudoskere presudaja isi žaipe te džalpe ponodori ko pobaro upravno sudo hem, sar hempaluno ko hemučo upravno sudo. Či tlo predmeti razmatrinelape ko disave akala instance ka rodelpe razmatribaskiri dozvola. Jekh asavki dozvola delape ko misal te tlo predmeti tano važno hem šaj te del uputiba bašo sar slično slučaj ko anglunipa ka proceninelpe.

Hem e opština isi hako te žalinelpe ako smatrindža so o upravno sudo ja o pobari upravno sudskiri presuda tani pogrešno.

Hako nadoknadake

Te tu hem tlo imanje oštetinelape keda e khereskiri služba izvšinelape ko tlo kher ja ko phurengoro stanovibe kote so bešea, šaj te ovel tut šaipe ki nadoknada tari i opština ja tari i posebno delatnost so izvršinelape e khereskiri služba.

Te sian dukhavdi/povredimi ki sastljarijaskiri služba, ko misal keda isi veza e terapijaja, šaj te zahtevine ekonomikano nadoknada. Pojavinelpe o dukhavipa ki sastljarijaskiri služba hem stomatološko arakhiba so upravinelape tari i sresko skupština ka kontaktirine e Sresko skupštinakoro dujestranengoro osiguribaskoro društvo (LÖF). Isto akava važinela te o dukhavipe pojavinelape ko jekh privatno sastipaskoro izdavači so palo o ugovor e sresko skupštinaja bavinelape e sastljarijaskere arakhibaja hem službaja. Odote butfar direktno ka dobine godidejbe hem uputibe. Te mangljan te žalinetu sebepi disavo stomatologo so tano člani ki strukakiri organizacia privatno stomatologia, šaj te kontaktirine Privatnostomatološko obaves-tibe (Privattandvårdsupplysningen).

Te o dukhavipe ulo ko odova opštinakoro sastipaskoro arakhipa tegani ka obratinetu ko sastljarijaskoro dejdžiaskoro osiguribaskoro društvo. E pacientengoro osiguribaskoro društvo ka pomožinel tut te arakhe odova so valjani tuke.

Te sian dukhavdo taro jekh iljači šaj te obratinetu ko Iljačengoro osiguriba (Läkemedelsförsäkringen).

Te sian sine biprijatno primimo ja te i dendelafeskiri pomoč izostavindža

E khereskiri nega šaj te avel kasno. E pomočnosredstvomgiri centrala šaj te bičhavel pogrešno vrsta invalidengiri kolica. O greške butfar kjerenas se-bepi bisporazum hem but problemia manuš rešinelape ednostavno komuniciribaja e nadležno personalea. Te o greške ponovindžepe, te sian sine biprijatno primimo ja našti te složinetu e personalea bi valjani te obratinetu ko bučakoro vodiči. Te mangljan te dža ponodori e žalbaja šaj te obratinetu ko odova manuš so tano odgovorno baši i delatnost, ko misal e šefeske. Isi lokalno rutine ko ka priminel o žalbe. Džandžolapes so tu šaj stalno te kontaktirine e lokalno političarencar kas isi gereralno odgovornost bašo sastljaripe hem nega.

Bašo tlo hako te žalinetu hem baši i briga e phurengiri dužnost te izvestine

- Odbibaskiri odluka baši e khereskiri nega, phurengoro stanovibe hem aver pomoč šaj te žalinelpe.
- Odluka dažbinenge bašo sastljaripe hem briga šaj te žalinelpe.
- Sastljaripe arakhibe hem služba naši te žalinelpe.
- E pacientengere odboria šaj te den godidejbe hem potpora te sine sastljaripe pučibe.
- Penzionerengoro- hem familijakoro udruženje šaj te del godidejbe hem potpora hem pobut opšto informacie.
- Sa o personali ki briga e phurenge tane dužno te izvestinen bizadovolimo stanje hem rizikia bašo bizadovolimo stanje poedinačno manušenge kas isi briga phurenge, odolenge so tane odgovorno baši i delatnost. (Lex Sarah).

Ko opštine so izvršindže slobodnobiribaskoro sistemi baši briga e phurenge šaj te meninen e izvršitele te na sian zadovolno. O referenti baši pomoč šaj te informirineltu sar šaj odova te kjerelpe.

Te na sian zadovolno e ambolantaja so odbirindžan isi tut prema o kanuni hako te menine ambolanta.

Prijava ko pravno zastupniko

Tu šaj te žalinetu ko pravno zastupniko (JO) te smatrindžan so sian pogrešno tretirimo tari jekh organ uprava ja jekh službeniko pri rešibe jekh predmeti. E pravno zastupnikoskiri buti tani te nadgledinel te organ uprave hem o službenikia ko državno hem opštinakere organ uprave sledinena o kanunia.

Prijava ko diskriminaciakoro zastupniko

Tu šaj te prijavine ko diskriminaciakoro zastupniko (DO) te dodživdindžan so sian sine diskrimirimo hem odova isi veza e rodea, etnikani pripadnost, religia ja aver veroispovest, tiknardi funkcia, seksualnikano stavi, berša hem panda.

Akate šaj te dobine godidejbe hem potpora

E pacientengere odboria isi ko sa o opštine ja sresko skupštine ama ola tane organizirime ko razno čania. Informacia bašo sar e pacientengere odboria tane organizirime šaj te dobinelpe tari sako opština hem sresko skupština. E pacientengere odboria ka potporinen hem ka pomožinen sako poedinačno paciente hem ka del godidejbe bašo sar manuš šaj te džal ponodori e žalbaja.

Ola isto ka doprinosinen kvalitativno razvoj hem baro pacientengoro siguripa ko sastipaskoro arakhiba hem služba.

Ko disave opštine isto isi zastupniko e phurengere brigake hem familijakoro konsultanti slično bučakere zadačencar. Aktualnikane telefonengere gende isi ki opština

Isto organizacie e invalidenge, penzionerengere – hem familijakere udružibe šaj te del godidejbe hem potpora. Ki olende isi manuša kas isi šukar džanipa bašo e phurengere hakia ko sastljaripe hem nega.

Lafustik

Potpora Kherutni nega, posebno stanovibe baši aver opština-kiri pomoč posebno maškar avera phure manušenge. Hako baši pomoč regulirinelape ko socialnikane službakaro kanuni. Pomoč odobrinelape palo jekh individualnikano razmatrube (pomožibaskiri procena) tari i opština.

Diveskiri delatnost Kjedimo anav baši delatnost so obavinelape diveskoro, disavo far hem ko vikendia. O pravco varirinelape tari rehabilitacia dži ko družiba hem zaednica. Disave manuša obratinenape ko disave posebno diagnozirime grupe, ko misal manuša kas isi dement nasvalipa.

Rezerva iznos E rezerva iznosea mangela te vakerelpe o iznos so manuše isi hako te zadržinel pale ple lično prihodia angleder te ljelpe jekh dažbina. O rezervirimo iznos zaštitinelape taro kanuni jekhe minimi iznoseseke, eventualno dodatokoja taro jekh individualnikano minimi iznos hem odola čakikane aktuelno staneskere troškia.

Kherutni sastipaskiri služba Sastipaskoro arakhipe hem služba obavinelape ko kher. Organizirinelape hem tari i sresko skupština hem opština. Ko disave thana isi usovršimi kherutni sastipaskiri nega so vodinelape taro bolnicakere klinike.

Khereskiri nega opština-kiri potpora so ka lokhljarel e phurenge ko olengoro kher, ko misal pomoč e lično negaja, čistibaja, hajbaskiri distribucija socialnikano družibe hem delibe iljačia.

Barokoštibaskoro arakhipe Odoja kanuni propišimi hembari masekoskiri dažbina so i opština ka ljel bašo sastljaripe hem nega. Hembari dažbina e kherutne negake, obično ja posebno stanovibe, diveskiri delatnost hem opština-koro sastljaripe arakhipe hem služba računenalpe adžahar: 0, 48 x cenakiri obračunibaskiri osnova/12. Hembari dažbina e sastljaripe hem e negake hem bešibe ko butekreveteskiri soba računinelape adžahar: 0, 50 x cenakiri obračunibaskiri osnova/12

Pacienteskiri nasvalipaskiri historia Zabeleške baši e pacienteskiri sastipaskiri položba angleder hramome iljačia hem panda. Doktorja hem aver legitirimo sastljaripe personalni tane dužno te provedinen e sastipaskiri nasvalipaskiri historia. E sastipaskiri historia zaštitinelape taro e službakoro garavipe.

Primarno sastipaskoro arakhipe Akate pripadinena o ambolante hem ko disave opštine khereskiri sastljaripe nega. O primarno sastipaskoro arakhipe ka zadovolinel e gradžanengoro temelikano valjanipe bašo sastipaskoro arakhipe hem služba.

Garavipe hem obaveza te arakhelpe e službakoro garavipe Značinelá so informacie hem dokumentia na sminena te denpes disave biuputime manušenge bizi dozvola taro o poedinco. Garavipe hem obaveza te arakhelpe e službakoro garavipe važinela hem ko sastipaskoro arakhibe hem nega hem ki nega phurenge (socialnikani služba), bizavisno koj vodanela i delatnost.

Seniorstanovibe Stania so formirinenape e phurenge. Na računinenape sar posebno stanovibe sebepi so ola na probinenape sar pomoč prema e socialnikane službakoro kanuni (dikh posebno stanovibe).

Phanlo odeli Sastipaskoro arakhibe hem služba keda manuš tano pašlo ki bolnica.

Posebno stanovibe E socialnikane službakoro kanuneskoro anav e stanenge so tane prilagodime e phurenge hem so tane odobrine sar pomoč prema e socialnikane službakoro kanuni. Akharelape hem avere anavea, zavisno taro stanovibaskoro karakteri, ko misal: grupno stanovibe, stanbenouslužno zgrada, phurengoro domi ja sastljari-paskoro- hem negakoro stanovibe.

Sastljaripe menibaja Značinelá so o phuro kombirinela kherutno stanovibe e periodično bešibaja ko tiknovakteskoro stanovibe. O cili šaj te ovel rehabilitacia hem/ja smena e familijake

Ambolantakoro sastljaripe Sastipaskoro arakhibe hem služba so na značinelá pašljojbe ki bolnica nego izvršinelape ko misal taro khereskoro doktori ja tereneskiri medicinakiri phen ko ambulante, tari medicinakiri phen ko jekh phurengoro stanovibe ja ko odeli ki bolnica.

Disave važno kanunia

Socialnikane službakoro kanuni (SoL) Regulirinela e opštinegiri nega e phurenge hem aver socialnikani služba. Regulirinela e pojedine manuškoro hako baši pomoč.

Sastipaskoro arakibe hem služba (HSL) Regulirinela sastipaskoro arakibe hem služba hem opišnela e opštinegiri odgovornost bašo sastipaskoro arakibe hem služba.

Kanuni bašo ličnoinformaciengoro postupko ki socialnikani služba (SoL-PuL) Regulirinela o postupko bašo lično informacie ki socialnikani služba.

Kanuni baši pomoč ko staneskoro prilagodibe Regulirinela save mere so i pomoč bašo staneskoro prilagodibe šaj te upotrebinel hem sar o prijave bašo akava rešinenapes.

Kanuni bašo transportiribaskere beneficie I opština ja i sresko skupština/regia odgovorinela či e transportiribaskiri beneficija organizirinelape e manuškeng kas isi funkciengoro tiknaripe so našti te patuinen e opšto prevozea.

Kanuni bašo postupko ki porezeskiri redukcija baši khereskiri buti Regulirinela o uslovja hem podloga baši porezeskiri redukcija hem ko šaj te dobinel porezeskiri redukcija.

Kanuni bašo o nacionalnikane minoritetia hem minoritetikani čhib Regulirinela o odredbe bašo o nacionalnikane minoritetia, nacionalnikane čhibja, upravibaskere thana hem hako bašo te dobinelpe nega phurenge ko minoritetikane čhibja finsko, meainkieli hem laponikane.

Državno transportiribaskiri beneficija Regulirinela o nadoknade bašo dru-moskere trošakia e manuškeng sar jekh rezultati taro jekh baro hem trajno funkciengiri prepreka mora te patuinen ko jekh posebno preskupo čani keda ka patuinen avrialdan tari pli opština ja srez.

Kanuni bašo disave opština-koro ovlastibe Regulirinela so jekh opština bizo individualno valjanipaskoro razmatrube šaj te čhivel ko raspolaganje uslugengiri služba manuškeng som pherdže 67 berš.

Kanuni baši potpora hem usluge disave manuškeng kas isi disave funkciakere prepreke (LSS) Regulirinela posebno potpora hem usluge disave grupenge manuša kas isi phare hem stalno funkciakoro tiknaripa. Sar šerutno akava važinela manuškeng so dobindže e funkciakoro tiknaripa angleder te pheren 65 berš.

Kanuni bašo mukhloizboreskoro sistemi (LOV) Dela e opštinege hem e sresko skupštinake šaipe te mukhen tu korkoro te odbirine razno izvršitelja ki nega phurenge ja primarno sastipaskoro arakhibe

Kanuni baši administracia Regulirinela sar e državakere organ uprave ka rešinen o individualno predmetia.

Kanuni opštinege Regulirinela so o opštine hem o sresko skupštine smivena hem so na sminena te kjerem.

Kanuni pacientenge E kanuneskoro cili tano te zorarel hem te haljovkjerel e pacientengiri pozicia ko sastipaskoro arakhibe hem služba.

Pacientengoro podatengoro kanuni Regulirinela sar o lično informacie hem sar e pacienteskiri nasvalipaskiri historia ka rukovodinen ko sastipaskoro arakhibe hem služba.

Pacientengoro podatengoro kanuni regulirinela save hakia hem dužnostia e pacienem hem e sastipaskere služba isi keda kjerelape lafi baši nasvalipaskiri historia. Hem privatno hem javno sastipaskiri služba astarela.

Kanuni bašo e pacientengoro siguripa E kanuneskoro cili tano te unapredinel baro pacientengoro siguripa ko sastipaskoro arakhibe hem služba hem saikerela isto pravilia baši obaveza te arakhelpe e službakoro garavipe ko privatno sastipaskoro arakhibe hem služba.

Lično informaciengoro kanuni (PUL) Regulirinela sar o organ uprave hem o firme ka rukovodinen e lično informaciencar. O cili tano te arakhel o lično integriteti odolea so o lično informacie ka tretirinenpe ko jekh ispravno čani.

Sa e kanuneskere tekstia šaj te poručinenpe tari e Kluwers potrošačengiri usluga ko telefon 08 598 191 E kanuneskere tekstia isto šaj te le bilovengoro taro intenet. Dža ko www.regeringen.se ja ko www.notisum.se.

Telefoneskere gende / broja & linkia

FASS Javnost (informacia bašo iljačia) www.fass.se

Iljačengoro obavestibe, telefoni 0771-46 70 10

Sastipaskoro arakhibaskoro godidejbe telefoni 1177, www.1177.se

Organ uprava bašo saučestvibe www.mfd.se, tel 08 600 84 00

Uprava bašo socialnikane buča, telefoni 075-247 30 00, www.socialstyrelsen.se

Vodiči e phurenge, www.socialstyrelsen.se/aldreguiden

Inspekcia bašo sastljaripe hem briga (IVO), telefon 010-788 50 00,
www.ivo.se

Sresko skupština ko Stockholm hem Sametinget (sledin i minoritetikani politika ki Švedia), telefoni 08-785 40 00, www.lansstyrelsen.se/stockholm/